

ÂYETULLAH MAR'AŞÎ-Yİ NECEFÎ ELYAZMA ESERLER KÜTÜPHANESİ

YUSUF TURAN GÜNAYDIN

MAYIS 2009'da Tahran Kitap Fuarına katıldık. Ardından iki saatlik bir yolculukla dinî merkez olan Kum şehrine vardık. Amacımız yazma eserleriyle ünlü Âyetullah Mar'aşî-yi Necefî Kütüphanesini ziyaret etmektir.

Daha önceden randevu alındığı için bekleniyorduk. Bizimle birlikte başka ülkelerden gelen misafirler de kütüphaneyi gezeceklerdi. Bir görevli bize yazma eserlerin bulunduğu büyük salonu gezdirmeye başladı.

Kütüphanede ağırlıklı olarak Âyetullah Mar'aşî'nin (1897-1990) gençliğinde, fakir bir mollaiken büyük fedakarlıklarla toplamaya başladığı yazmalar yer alıyor. Görevlinin anlattı-

ğına göre Âyetullah Mar'aşî kitaplarının çoğunu, parası olmadığı için —Şia fıkıhındaki bir hükme binaen— karşılığında günlerce vekaleten namaz ve oruç tutarak elde etmiş. Bunun dünyada başka bir örneğinin olduğunu sanmıyorum.

Bu fedakarlığa katlanmasına ise Batılı müsteşriklerin İran'dan satın aldıkları yazmaları ülkelerine götürmeleri sebep olmuş. Mar'aşî'nin bu gayreti sayesinde birçok elyazması eserin yurtdışına kaçırılması önlenmiştir.

1960'ta faaliyete başlasa da kütüphanenin kuruluş merhalesi asıl itibarıyla Âyetullah Mar'aşî'nin Necef'te ilim tahsil ettiği döneme tekabül eder.¹ O, İslam dünyasında yazma eserlerin önemine pek kimsenin vâkif

olmadığı bir ortamda bu yolda yalnız başına mücadele etmiştir. Hatta Mirzâ Abdullah Efendinin *Riyâzü'l-Ulemâ* adlı elyazmasını satın almak için hapse dahi düşmüştür.

Âyetullah Mar'aşî önce değerli matbu ve elyazması kitapların bir listesini hazırlamış ve zamanla bunları satın almaya başlamıştır. Mali gücü yetersiz olduğu için günlük yemeklerinden bir öğün azaltmış, şahsî harcamalarından kısarak, namaz ve oruç borcu olanların yerine namaz kılıp oruç tutarak (isticarî namaz-oruç) ve geceleri bir pirinç atölyesinde çalışarak elyazması eserleri alacak parayı kazanmaya gayret etmiştir.

Âyetullah Mar'aşî bir İran yolculuğunun sonunda Kum'a yerleşince

kütüphanesini de buraya taşımıştır (1925). Necef'te başladığı elyazması toplama çabasını İran'da da sürdürmüş, dünyanın her tarafındaki kitap dostlarıyla yazışmış, âlimler ve İslam ülkelerindeki üniversitelerle ilişkiler kurmuştur. Bu arada İran'ın önemli araştırmacı ve kültür adamları cuma günleri Âyetullah Mar'aşî'nin kişisel kütüphanesinde mevcut elyazması nüsha ve kitaplardan yararlanmak üzere Kum'a gidiyorlar, kitaplardan faydalanıp ilmî görüşmeler yapıyorlardı.

Kitapların günden güne artması ve evinin kitapları almaması üzerine Âyetullah Mar'aşî yüzlerce cilt yazma eseri İran ve dışındaki çeşitli üniversite ve medreselerin kütüphanelerine bağışladı. Yine de bütün bu bağışlar yer sorununu çözüme kavuşturamadı. Sonuçta Kum'un İran caddesinde bir medrese kurdu ve medresenin bir salonunu kütüphaneye dönüştürdü. Buraya ilgi yoğunlaşınca söz konusu medresenin üçüncü katını kütüphaneye tahsis ederek 10 Aralık 1960'ta bir törenle kullanıma açtı.

Bir süre sonra bugün Âyetullah Mar'aşî-yi Necefî caddesi olarak isimlendirilen bölgede yaklaşık bir dönüm arsa satın aldı ve müstakil bir kütüphane binasının temelini 1970'te kendi

eliyle attı. Kütüphane dört yıl sonra, 5 Eylül 1974'te görkemli bir törenle "Kitâbhâne-i Mevkufe-i Âyetullahî'l-Uzmâ Mar'aşî-yi Necefî" adıyla resmen açıldı. Açıldığında yaklaşık 16 bin matbu ve yazma kitaba sahipti. Sonraki yıllarda kütüphanenin matbu ve yazma koleksiyonları artmıştır.

Kütüphanedeki 50 bine yakın yazma eserin 30 bin küsurunu Âyetullah Mar'aşî, kalanını ise oğlu Seyyid Mahmud Mar'aşî-yi Necefî toplamıştır. Kütüphanedeki dinî kitaplar sadece Şîî mezhebine göre telif edilmiş eserlerden ibaret değildir, ehli-sünnet âlimlerinin kaleme aldığı eserler de mevcuttur. Bu arada matbu birçok eser de bulunmaktadır. Büyük bir odası sadece dünyanın hemen her yerinde — bu arada Türkiye'de de — yayınlanmış bibliyografik eserlere tahsis edilmiştir. Ayrıca kütüphane binasının alt katı bir kitap hastanesi olarak düzenlenmiştir. Burayı gezerken güveler tarafından dantel gibi işlenmiş perişan görünümlü yazmaların hangi işlemlerden geçirildikten sonra ele alınabilir hale getirildiğini teferruatlı bir şekilde görmek mümkündür.

Faaliyete başladığı ilk günden itibaren kurucusunun vasiyeti uyarınca kütüphanenin vakıf başkanı Âyetullah

Necefî'nin büyük oğlu Hüccetü'l-İslâm Dr. Mahmud Mar'aşî-i Necefî'dir. Gerçek bir kitap dostu olan Mahmud Mar'aşî kütüphanenin Türkçe yazmalar fihristini Fihrist-i Nüşahâ-yı Hattî-yi Türkî adıyla hazırlamıştır.² Türkiye Diyanet Vakfı *İslâm Ansiklopedisi*'ndeki "Âyetullah Mar'aşî" maddesini de o kaleme almıştır.³ Kütüphanecilik ilmini bilen Mahmud Mar'aşî kütüphanenin biçimlenmesinde önemli rol oynamıştır. Babası da onun bu rolünü "gerçekte bu kütüphanenin kurucusu odur" diye vurgulamıştır. **Z**

NOTLAR

¹ Bundan sonraki bilgiler şu siteden alınmıştır: <http://icro.ir/index.aspx?pageid=8282&p=1> (Erişim tarihi: 25.08.2020).

² *Fihrist-i Nüşahâ-yi Hattî-yi Türkî: Kitâbhâne-i Bozorg-i Hazret-i Âyetullah el-Uzmâ Mar'aşî-yi Necefî, Gencîne-i Cihâni-yi Mahtûtât-i İslâmi = Ayat-Allah el-Uzma Maraşî Nacafi Büyük Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Kataloğu Catalogue of the Turkish Manuscripts in the Great Library of Ayatollah al-Uzma Marashi Najafi in Qom, I. Cilt, Kum 1381 [2002], niğâres: Hüseyin Muttaki, be serperesti: Seyyid Mahmud Maraşî-yi Necefî.*

³ Bk. Seyyid Mahmud Mar'aşî, "Mar'aşî, Seyyid Şehâbeddin", *Diyanet İslâm Ansiklopedisi*, c. XXVIII, 2003, s. 36.